

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

юридичний факультет
Кафедра історії

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

Рівень вищої освіти	Перший рівень
Спеціальність: освітня програма	014 Середня освіта: Середня освіта (Історія)

Затверджено рішенням Ради з якості ННП

Голова Ради з якості ННП
Стогова Ольга Володимирівна

ДАНІ ПРО ПОГОДЖЕННЯ

Розробник

Король Віталій Миколайович
Нестеренко Вадим Анатолійович

Розглянуто і схвалено на засіданні робочої проєктної групи (РПГ) освітньої програми Середня освіта (Історія)	Керівник РПГ (гарант програми) Гончаренко Анатолій Володимирович
Розглянуто і схвалено на засіданні Кафедра історії	Завідувач кафедри Дегтярьов Сергій Іванович

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Історія Стародавнього Світу
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	юридичний факультет. Кафедра історії
Розробник(и)	Нестеренко Вадим Анатолійович, Король Віталій Миколайович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Тривалість вивчення навчальної дисципліни	два семестри
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 10 кред. ЄКТС, 300 год., з яких 1 кред. ЄКТС, 30 год. становить курсова робота. Для денної форми навчання 136 год. становить контактна робота з викладачем (64 год. лекцій, 72 год. практичних занять), 164 год. становить самостійна робота.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Середня освіта (Історія)"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Мета курсу – досягнення сучасного фундаментального мислення та системи спеціальних знань у галузі преісторії й історії Стародавнього Світу, уявлення про основні етапи становлення та розвитку первісного людського суспільства і давніх цивілізацій.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Преісторія

Тема 1 Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу.

Предмет, мета, завдання, хронологічні і просторові межі курсу. Поняття «преісторії» та «Давнього Сходу». Принципи історичного пізнання. Методологія та періодизація курсу. Становлення та розвиток науки про первісну добу. Античні та середньовічні вчені та мандрівники про життя людей на стадії первісного суспільства. Узагальнення знань про первісну добу в роботах Й.Бахофена, Л.Моргана, Ф.Енгельса та ін. Досягнення вітчизняних дослідників преісторії. Сучасний стан розвитку історії первісного суспільства. Відносна (релятивна) та абсолютна хронологія. Використання археологічної, антропологічної, геологічної, та інших систем хронології. Природничі методи датування. Основні етапи розробки сучасної періодизації первісної доби. Періодизація Моргана–Енгельса. Періодизація радянських істориків. Періодизація Г. Чайлда. Системи періодизації, запропоновані сучасними дослідниками. Класифікація джерел. Основні види джерел та особливості їх використання.

Тема 2 Первісний антропогенез

Місце людини в біологічній систематизації. Креаційна концепція походження людини. Еволюційна теорія Ч. Дарвіна. Трудова теорія антропогенезу. Географічні та природно-кліматичні фактори антропогенезу. Проблема грані між людиною і твариною. Основні етапи еволюції приматів. Поява людиноподібних мавп. Виділення сімейства гомінідів. Основні концепції праатьківщини людини. Найдавніші знахідки первісної людини. Значення появи прямоходіння, розвиток мозку, використання природних знарядь. Антропологічна характеристика людини умілої. Основні види найдавніших гомінід Африки, Європи та Азії. Їх хронологія та основні особливості. Місце палеоантропа (неандертальця) в антропогенезі. Характеристика основних рис виду. Теорія змішення людських видів. Завершення процесу антропогенезу. Поява людини сучасного типу (кроманьйонця, людини розумної). Поліцентрична та моноцентрична теорії появи кроманьйонців. Проблема виникнення людської мови. Проблема походження людських рас.

Тема 3 Первісне господарство

Стратегії виживання первісних людей. Переваги використання інструментів. Кам'яне рубило, палиця-копачка, палиця-кий – перші знаряддя праці. Олдовайська кам'яна індустрія. Ашельська кам'яна індустрія. Макроліти. Мікроліти. Характеристика раннього привласнюючого господарства (збиральництва, мисливства, рибальства). Початок використання вогню. Винахід механічної зброї – луку і стріл. Вплив кліматичного фактору на розвиток господарства. Локальна специфіка господарювання. Статеві-віковий поділ праці. Криза мисливства і збиральництва. Перехід до відтворюючих форм господарства. Порядок доместифікації тварин. Початок землеробства. Наслідки неолітичної революції. Винайдення кераміки, ткацтва. Перші ремесла. Засоби пересування. Освоєння міді. Винахід бронзи. Поява і розвиток залізної металургії.

Тема 4 Первісний соціогенез

Умови виникнення дородового людського суспільства в ранньому палеоліті. Характеристика первісного людського стада: склад, спосіб життя. Проміскуїтет і груповий шлюб. Гаремні сім'ї. Ендогамія. Екзогамія. Пережитки групового шлюбу. Моногамія. Умови переходу від первісного стада до родового суспільства. Характерні особливості роду. Матріархат. Патріархат. Чоловічі будинки і союзи. Обряд ініціації. Виникнення родоплемінної організації. Епігамія. Егалітаризм. Потлач. Територіальна (сільська) община. Передумови соціально-економічної диференціації пізньородового суспільства. Принцип старшинства. Виникнення системи лідерства та її характер. Ієрархічність родів. Війна як форма міжплемінних контактів. Поява професійних воїнів.

Тема 5 Духовна культура первісної доби

Загальне поняття культури. Теорії виникнення культури. Функції культури. Виникнення внутрішнього світу в первісних людей. Неандертальські поховання. «Медвежі печери». Засвоєння і передача знань про природу. Розвиток позитивних знань. Зародки математичних знань. Володіння відомостями астрономічного, медичного, фізичного, хімічного характеру. Перші релігійні вірування: тотемізм, анімізм, фетишизм, магія. Їх вплив на формування і розвиток релігій. Культ родючості. Культ господарів природи. Землеробські, скотарські та астральні культи. Міфологія і космогонія. Табу. Жреці, шамани, знахарі, ворожбити. Причини виникнення мистецтва. Основні теорії походження мистецтва. Археологічні знахідки предметів мистецтва. Розвиток живопису, скульптури, музики, декоративно-прикладного мистецтва тощо. Палеолітичні Венери. Печери-галереї і наскальні малюнки. Функції і значення мистецтва в житті первісного суспільства.

Тема 6 Зародження цивілізації

Дикість, варварство і цивілізація як етапи розвитку людського суспільства за Л. Морганом і марксистами. Теорія локальних цивілізацій (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі, С. Хантінгтон). Цивілізація за «хвильовою» теорією Е. Тоффлера. Загально визнані ознаки цивілізації. Відділення скотарства від землеробства. Відділення ремесла від землеробства. Поява професійного ремісництва. Відділення торгівлі від ремесла. Перехід до регулярного обміну. Наслідки великих суспільних поділів праці. Поява укріплених поселень (городищ). Протоміста. Розвиток міст як центрів торгівлі, ремесел, адміністративного управління. Розвиток продуктивності праці, поява додаткового продукту та його використання. Виникнення приватної власності та експлуатації. Патріархальне рабство. Військова демократія. Шляхи інституалізації влади. Народні збори. Рада старійшин. Військові вожді. Формування державного апарату навколо військового вождя. Звичаєве право.

Модуль 2. Історія Стародавнього Сходу

Тема 7 Давній Єгипет (Частина I)

Класифікація джерельної бази історії Ст. Єгипту. Давньоєгипетська писемність. Археологічні дослідження. Відносна та абсолютна хронологія історії Ст. Єгипту. Поділ на епохи: Раннє, Стародавнє, Середнє, Нове і Пізнє царства. Перехідні періоди. Династії єгипетських фараонів. Клімат і природні умови Ст. Єгипту. Розвиток продуктивних сил. Передумови для об'єднання областей. Східна деспотія (теократія). Фараон. Джаті. Головний скарбник. Номархи. Збройні сили. Об'єднання Верхнього і Нижнього Єгипту. Централізація. Воєнні походи фараонів в добу Стародавнього царства. Криза і дезінтеграція держави. I Перехідний період. Об'єднання Єгипту за Аменемхета I й утворення Середнього царства. Відновлення завойовницьких походів. Внутрішні заворушення. Нашестя гіксосів. II Перехідний період. Визволення від гіксосів за Яхмоса I. Воєнна політика фараонів Нового царства. Особливості політичної історії доби Пізнього царства. Ослаблення єгипетської держави. Персидське завоювання Єгипта.

Тема 8 Давній Єгипет (Частина II)

Панівна верхівка. Жерці. Аристократія. Цивільні і військові чиновники. Значний прошарок купців, торговців, лихварів, дрібних крамарів. Основна маса населення: селяни-общинники, ремісники, державні робітники. Раби. Специфіка патріархального рабства в Давньому Єгипті. Джерела рабства. Особливості сільського господарства. Будівництво та використання іригаційної системи. Землеробство. Тваринництво. Міста. Ремесла і промисли. Торгівля. Економічні зв'язки Єгипту з іншими країнами. Роль релігійного чинника в суспільному житті Давнього Єгипту. Зв'язок релігії та міфології. Давньоєгипетські божества. Священні тварини. Релігійна реформа Ехнатона. Уявлення про загробне життя. Поховальні ритуали. «Книга мертвих». Вплив релігії на розвиток літератури. Розвиток науково-практичних знань: математика, астрономія, лікування, косметологія. Давньоєгипетське мистецтво. Живопис. Скульптура. Ювелірна справа. Архітектура і техніка монументального кам'яного будівництва. Піраміди. Сфінкс. Храми.

Тема 9 Давня Месопотамія (Частина I)

Класифікація джерел з історії регіону. Дешифрування клинопису. Археологічне дослідження країни. Проблема хронології та періодизації давньомесопотамської історії. Урбанізація півдня Месопотамії. Синоїкізм. Шумерські міста-держави. Посилення Аккаду за Саргона I. Підкорення Шумеру. Аккад під владою кутіїв. Вигнання кутіїв та заснування III династії Ура. Устрій Шумеро-Аккадського царства. Прихід амореїв в Месопотамію. Заснування Старовавилонського царства. Правління Хаммурапі. Військові походи вавилонян. Вторгнення касситів. Середньовавилонське царство. Конфлікти з Ассирією. Занепад Вавилону. Відновлення держави. Нововавилонське царство. Завоювання Вавилонії персами. Етапи розвитку Ассирії. Ашшур. Створення Ассирійської держави. Війни з Мітанні та Вавилоном. Завоювання Тіглатпаласара I. Посилення Ассирії у X-IX ст. до н.е. Перетворення Новоассирійського царства в могутню імперію. Правління Тіглатпаласара III і Саргона II. Державний устрій Ассирії. Повстання поневолених народів. Загибель Ассирії.

Тема 10 Давня Месопотамія (Частина II)

Соціальна стратифікація. Вільні люди. Авілум. Мушкенум. Тамкари. Жерці. Селяни-общинники. Сільська община. Ремісники. Низи міського населення. Невільні люди. Раби. Джерела рабства. Патріархальне рабство. Сільське господарство. Розливи Тигру й Єфрату. Іригаційні системи. Землеробські культури. Садівництво. Тваринництво. Ремісництво. Проблема сировинної бази. Обмін і торгівля. Лихварство і зародження банківської справи. Економічні зв'язки країн Давньої Месопотамії та сусідніх регіонів. Уявлення про світ і потойбічне життя. Міфологія. Основні культури народів Стародавньої Месопотамії. Пантеон богів. Релігійний синкретизм. Сакралізація влади і держави. Храми. Жреці. Писемність та література. Клинопис. Розвиток освіти. Створення бібліотек та архівів. Зародження астрономії. Місячний календар. Математичні знання. Лікарське мистецтво. Архітектура. Зіккурати. Глиняне зодчество. Живопис. Скульптура. Музика.

Тема 11 Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу

Джерела із стародавньої історії Малої Азії і Закавказзя. Дешифровка хеттського письма. Археологічні дослідження регіону. Природно-кліматичні умови та населення Малої Азії в давнину. Походження хеттів. Утворення Хеттської держави. Престолонаслідування Давньохеттського царства. Війни з хурритами. Новохеттське царство. Завоювання Мурсілі II та Муваталі. Експансія «народів моря». Занепад та згибель Хеттської держави. Економіка та суспільство хеттів. Культура хеттів. Анатолія після загибелі Хеттського царства. Фригійське царство. Правління Гордія та Мідаса. Протистояння з кіммерійцями. Загибель Фригії. Утворення Лідійського царства. Правління династії Мермнадів. Боротьба проти кіммерійців, асирійців, мідійців. Завоювання Лідії персами. Суспільство і культура фригійців та лідійців. Утворення Ванського царства. Розквіт Урарту за Аргішти I. Війни з кіммерійцями й асирійцями. Занепад і розгром Урарту. Давньовірменське царство і давньогрузинські держави. Культура регіону.

Тема 12 Східне Середземномор'я в Стародавню добу

Характеристика джерельної бази стародавньої історії Сх. Середземномор'я. Біблія як джерело. Кумранські рукописи. Археологічні розкопки. Природно-кліматичні умови. Етнодемографічні процеси в регіоні. Особливості процесів утворення класового суспільства та держави. Суспільно-політичний та економічний розвиток Фінікії. Фінікійські міста-держави. Фінікійська колонізація Середземномор'я. Карфаген. Тіро-Сідонське царство. Дамаське царство в I тис. до н.е. Країна Ханаан. Стародавні євреї та заселення ними Палестини. Утворення Староєврейської держави. Ізраїльсько-іудейське царство за правління Давида і Соломона. Розпад на два царства. Занепад давньоєврейської державності. Рух пророків, реформи Іосії. Палестина під іноземним пануванням. Матеріальна культура. Писемність. Наукові знання. Релігійні вірування. Старозавітна Біблія. Давні секти в іудаїзмі: саддукеї, фарисеї, ессеї. Розвиток літератури. Мистецтво. Музика. Архітектура.

Тема 13 Давній Іран і Середня Азія

Характерні особливості джерельної бази з історії регіону. Давньоіранські пам'ятки. Повідомлення Біблії. Праці античних авторів. Археологічні джерела. Основні періоди історії Ст. Ірану. Суспільно-політичний устрій Еламу. Протиборство Еламу з державами Месопотамії. Завоювання Еламу Вавилоном. Розселення мідійців на Іранському нагір'ї. Створення і розквіт Мідійського царства. Завоювання Мідії персами. Створення Перської держави. Завоювання Ахеменідів. Державний устрій Перської імперії. Вторгнення армії Олександра Македонського. Падіння Ахеменідської держави. Персія після македонського завоювання. Парфянське царство династії Аршакідів. Боротьба з сепаратизмом. Війни з Римом. Падіння Аршакідів. Кушанська держава. Експансія до Індії. Створення Новоперської держави Сасанідів. Боротьба кушанів із Сасанідами. Архаїчні культури. Зороастризм. Пророк Заратуштра. Авеста. Ахури і деви. Ахура-Мазда й Анхра-Майнью. Ритуали зороастризму. Поховальний обряд. Дахми. Література, архітектура, мистецтво.

Тема 14 Давня Індія

Джерельна база історії Ст. Індії. Писемні пам'ятки. Релігійно-філософські пам'ятки. Епічні поеми «Махабхарата» і «Рамаєна». Пам'ятки матеріальної культури. Періоди історії Ст. Індії. Протоіндійська цивілізація. Мохенджо-Даро. Хараппа. Прхід аріїв. Держави в долині Гангу. Роздробленість Ст. Індії. Індійські походи Олександра Македонського. Повстання Чандрагупти Маур'я. Імперія Маур'їв. Включення Півн. Індії до складу Кушанського царства. Кушанські намісництва. Роздробленість Індії після загибелі Кушанської держави. Імперія Гуптів. Самудрагупта і Чандрагупта II Вікрамадітья. Особливості давньоіндійських світогляду. Етнічне, мовне і культурно-релігійне розмаїття населення. Варни і касты. Ведійська релігія. Упанішади. Сансара. Карма. Джайнізм. Ахімса. Ранній буддизм. Нірвана. Атман. Брахма. Сангхи. Буддизм махаяни. Індуїзм. Трімурті. Аватари. Яджни і пуджі. Матеріальна культура. Освіта. Наука. Література. Архітектура і мистецтво.

Тема 15 Давній Китай

Джерельна база. Писемні джерела. Археологічні дослідження. Проблема хронології старокитайської історії. Періодизація історії Ст. Китаю. Міфічна держава Ся: дискусійні питання. Виникнення та розвиток держави Шан-Інь. Боротьба з кочовиками. Занепад Шан-Інь. Політична історія Західного Чжоу. Система спадкових рангів. Східне Чжоу. Етнічна консолідація китайського народу. Політична криза. Роздробленість країни. Створення імперії Цинь. Правління Цинь Шихуанді. Жорстка централізація держави. Легістські реформи. Будівництво Великої Китайської стіни. Імперія після смерті Цинь Шихуанді. Антицинське повстання і встановлення династії Західної Хань. Правління Лю Бана та його нащадків. Походи У Ді. Державний переворот і спроби реформ Ван Мана. Повстання «Червоних брів». Встановлення імперії Східної Хань. Правління Гуан У-ді. Повстання «Жовтих пов'язок». Релігійно-міфологічний світогляд стародавніх китайців. Конфуціанство. Моїзм. Легізм. Даосизм

Тема 16 Давня Японія

Літописно-міфологічні зводи «Кодзікі» та «Ніхон сьокі». Поетична збірка «Ман'юсю». Згадки у китайських і корейських стародавніх хроніках. Археологічні знахідки. Аборигенні племена: айни, кумасо (хаято), ідзумо, тенсон. Хронологічні рамки епохи дзьомон. Господарство. Соціальна організація. Клани (удзі). Прихід племен ямато (вадзін). Хронологічні рамки епохи яйої. Формування японського народу. Революційні зміни в економіці. Соціальні зміни. Зародження японської держави. Чифдоми (вождівства). Рання держава Яматай. Правління «цариці» Хіміко. Війни з айнами і кумасо. Перехід до епохи кофун. Релігійні вірування населення. Поховальні традиції. Скульптури догу і ханіва. Мегаліти. Розвиток мистецтв. Матеріальний побут населення. Традиційний одяг, харчування, житло.

Модуль 3. Історія Античності

Тема 17 Вступ. Теоретико-методологічні засади історії Античності

Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія. Особливості становлення й розвитку Античного світу, періодизація. Характеристика джерел з історії Стародавньої Греції.

Тема 18 Крито-Мікенський (догомерівський) період

Критське суспільство у III- початку II тис. до н.е. Розквіт Критського царства у II тис. до н.е. Культура стародавнього Криту. Ахейська Греція й формування Мікенської культури.

Тема 19 Гомерівський період. Архаїчна та класична Греція (VIII-VI ст. до н.е.)

Господарський розвиток, органи управління й соціальна структура в Гомерівський період. Соціально-економічний та політичний розвиток. Формування полісного устрою. Велика грецька колонізація.

Тема 20 Піднесення Афін

Соціально-економічний розвиток Греції: класичне рабство, ремесла, торгівля. Формування Афінської демократії (реформи Тезея, Солона, Клісфена). Політичний та соціальний лад. Правова та судова система. Греко-перські війни і їх значення.

Тема 21 Стародавня Спарта

Виникнення Спартанської держави. Закони Лікурга. Особливості політичного й соціального ладу. Зовнішня політика Спарти. Утворення Пелопонеського союзу. Пелопонеська війна та її підсумки. Криза й занепад полісної системи Греції в IV ст до н.е.

Тема 22 Піднесення Македонії. Греко-македонська експансія на Схід

Фракійські племена. Піднесення Македонії за Філіппа II. Початок завоювань. Встановлення македонської гегемонії в Греції. Походи Олександра Македонського. Формування імперії. Суть епохи Еллінізму, періодизація. Елліністичні держави (Єгипет Птолемеїв, держава Селевкідів, Македонія, Пергам, Понтійське царство).

Тема 23 Культура Стародавньої Греції

Загальні риси й особливості грецької культури. Релігія і міфологія. Розвиток науки й техніки. Література і театр. Архітектура й образотворче мистецтво.

Тема 24 Виникнення Риму. Царський період   Джерела та періодизація історії Стародавнього Риму. Природно-кліматичні умови та населення давньої Італії (етруски, італіки, грецька колонізація). Царський період римської історії. Реформи Сервія Тулія.
Тема 25 Римська республіка   Боротьба патриціїв і плебеїв. Утвердження республіки. Політичний та суспільний устрій республіканського Риму. Закони XII таблиць. Об'єднання Італії під владою Риму.
Тема 26 Експансія Риму у Середземномор'ї у III-II ст. до н.е. та її наслідки   Пунічні війни: причини, хід, наслідки. Війни з еліністичними державами. Соціально-економічний розвиток Римської республіки в II-I ст. до н.е. Реформи братів Гракхів: причини, суть, наслідки.
Тема 27 Криза й падіння республіки   Реформи Гая Марія. Диктатура Сули. Повстання Спартака: причини, хід, наслідки. Громадянські війни. Перший триумвірат. Другий триумвірат. Падіння республіки
Тема 28 Римська імперія в період принципату I-III ст.   Зміни в політико-правовій сфері. Суть принципату. Соціально-економічні процеси. Внутрішня і зовнішня політика Октавіана Августа. Римська імперія за наступників Октавіана (I ст. н.е.).
Тема 29 «Золота доба» Римської імперії (II ст.)   Династія Антонінів. Правління Траяна. Зміни у внутрішній і зовнішній політиці при Андріані. Правління Антоніна Пія, Марка Аврелія і Коммода.
Тема 30 Пізня Римська імперія (домінат)   Криза Римської імперії у III ст. Встановлення домініату. Реформи Діоклетіана. Правління Константина і його нащадків в IV ст. Падіння Західної Римської імперії.
Тема 31 Культура Риму   Етапи розвитку та особливості римської культури. Релігія і традиції давніх римлян. Походження і рання історія християнства. Розвиток архітектури і мистецтва. Література, освіта й наука.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН4	Визначати специфіку політичного, суспільно-економічного й етнокультурного розвитку держав й народів в стародавню епоху
РН5	Аналізувати та визначати відмінності історіографічних поглядів
РН6	Знати основні етапи історичного розвитку держав і суспільств Стародавнього світу
РН7	Вибирати дискусійні питання, теоретично пояснювати, критично осмислювати та порівнювати факти, явища, події. Вміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.
Для спеціальності 014 Середня освіта:

ПР1	Виявляти системне мислення, встановлювати взаємозв'язки між історичними процесами на локальному, європейському, глобальному рівнях у контексті відповідних епох.
ПР2	Висвітлювати історичний процес об'єктивно на основі різноманітних джерел, трактувань; виважено представляти контроверсійні та суперечливі теми; виявляти стійкість до маніпуляції суспільною свідомістю навколо історичних подій та їх інтерпретацій; розуміти соціальні наслідки зловживання історією.
ПР3	Аналізувати загальні й специфічні риси розвитку історії України та всесвітньої історії, характеризувати різноманіття культур і національних спільнот; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських, європейських і національних цінностей.
ПР5	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПР6	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПР7	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПР9	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
ПР11	Здійснювати аналіз ситуації з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
ПР12	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та педагогіки.

7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

СН4	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
СН5	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
СН10	здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СН16	Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

8. Види навчальних занять

Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу.
Лк1 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу" (денна) 1. Предмет, структура, мета та завдання курсу. 2. Історіографія історії первісного суспільства і Давнього Сходу. 3. Проблеми хронології та періодизації первісної доби. 4. Джерела вивчення епохи первісного ладу.
СЗ1 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу." (денна) 1. Етапи формування та становлення преісторії як науки. 2. Методи визначення абсолютної хронології. 3. Види періодизації історії первісності. 4. Археологічні джерела преісторії. Археологічні культури. 5. Антропологічні, етнографічні та лінгвістичні джерела в історії первісності.
Тема 2. Первісний антропогенез
Лк2 "Первісний антропогенез" (денна) 1. Проблеми питання походження людини. 2. Австралопітеки і ранні гомо. 3. Архантроп. 4. Палеоантроп (неандерталець). 5. Неоантроп (кроманьйонець).
СЗ2 "Первісний антропогенез" (денна) 1. Теорії походження людини. 2. Рушійні сили антропогенезу. 3. Виникнення свідомості, мислення та мови. 4. Неандерталець і кроманьйонець у порівнянні. 5. Формування людських рас: видова єдність і адаптивні особливості.
Тема 3. Первісне господарство
Лк3 "Первісне господарство" (денна) 1. Перші знаряддя праці. 2. Привласнювальне господарство. 3. Неолітична революція. Відтворювальне господарство. 4. Виникнення ремесел. Початок металообробки.
СЗ3 "Первісне господарство" (денна) 1. Господарство раннього палеоліту. 2. Господарство середнього і верхнього палеоліту. 3. Господарство доби мезоліту. 4. Господарство доби неоліту. 5. Господарство часів енеоліту і бронзи.
Тема 4. Первісний соціогенез
Лк4 "Первісний соціогенез" (денна) 1. Виникнення людського суспільства. Первісне стадо. 2. Сім'я і шлюб у первісну добу. 3. Родоплемянний устрій суспільства. 4. Зародження раннього стратифікованого суспільства.
СЗ4 "Первісний соціогенез" (денна) 1. Первісний шлюб: види та їх еволюція. 2. Матріархат і патріархат. 3. Рід. Фратрія. Плем'я. 4. Зародження нерівності у суспільстві.
Тема 5. Духовна культура первісної доби

Лк5 "Духовна культура первісної доби" (денна)   1. Витоки культури. 2. Накопичення практичних знань. 3. Поява та розвиток релігійних вірувань. 4. Зародження та еволюція мистецтва.
С35 "Духовна культура первісної доби" (денна)   1. Ритуальні поховання первісної доби. 2. Анімізм, тотемізм, фетишизм, магія. 3. Міфологія як тип світогляду. 4. Мистецтво первісної доби. 5. Поява людей розумової праці.
Тема 6. Зародження цивілізації
Лк6 "Зародження цивілізації" (денна)   1. Підходи до розуміння поняття «цивілізація». 2. Великі суспільні поділи праці та початок урбанізації. 3. Класоутворення та виникнення держави.
С36 "Зародження цивілізації" (денна)   1. Розуміння цивілізації у поглядах Л. Моргана і марксистів. 2. Теорія локальних цивілізацій (за А. Тойнбі). 3. Три великих поділи праці. 4. Початок урбанізації. Перші міста. 5. Поява писемності. 6. Виникнення держави, її ознаки.
Тема 7. Давній Єгипет (Частина I)
Лк7 "Давній Єгипет (Частина I)" (денна)   1. Джерела з історії Давнього Єгипту. 2. Хронологія та періодизація давньоєгипетської історії. 3. Давньоєгипетська держава: виникнення, розвиток, устрій. 4. Політична історія Давнього Єгипту.
С37 "Давній Єгипет (Частина I)" (денна)   1. Географія та природно-кліматичні умови Давнього Єгипту. 2. Єгипет Додинастичного періоду і Раннього Царства. 3. Єгипет часів Стародавнього царства та I Перехідного періоду. 4. Єгипет часів Середнього царства та II Перехідного періоду. 5. Єгипет часів Нового та Пізнього царств.
Тема 8. Давній Єгипет (Частина II)
Лк8 "Давній Єгипет (Частина II)" (денна)   1. Давньоєгипетське суспільство. 2. Економіка Давнього Єгипту. 3. Релігійні вірування давніх єгиптян. 4. Культурна спадщина Давньоєгипетської цивілізації.
С38 "Давній Єгипет (Частина II)" (денна)   1. Давньоєгипетське суспільство. 2. Економіка Давнього Єгипту. 3. Релігійні вірування давніх єгиптян. 4. Культурна спадщина Давньоєгипетської цивілізації
С39 "Давній Єгипет (Частина II): духовне життя і мистецтво" (денна)   1. Уявлення про загробне життя. 2. Поховальні ритуали. 3. «Книга мертвих». 4. Вплив релігії на розвиток літератури. 5. Живопис і скульптура.
Тема 9. Давня Месопотамія (Частина I)

Лк9 "Давня Месопотамія (Частина I)" (денна)   1. Джерела, хронологія та періодизація історії Давньої Месопотамії. 2. Держави Шумеру й Аккаду. 3. Вавилонське царство. 4. Ассирійська імперія.
С310 "Давня Месопотамія (Частина I)" (денна)   1. Географія та природно-кліматичні умови Давньої Месопотамії. 2. Міста-держави Месопотамії Ранньодинастичної епохи. 3. Правління Саргона Великого та Саргонідів (Аккадське царство). 4. Держава III Династії Ура. 5. Правління царя Хаммурапі (Старовавилонське царство).
С311 "Давня Месопотамія: Ассирійська імперія" (денна)   1. Ассирія у X-IX ст. до н.е. 2. Перетворення Новоассирійського царства в імперію. 3. Правління Тіглатпаласара III і Саргона II. 4. Державний устрій Ассирії. 5. Повстання поневолених народів. Загибель Ассирії.
Тема 10. Давня Месопотамія (Частина II)
Лк10 "Давня Месопотамія (Частина II)" (денна)   1. Давньомесопотамське суспільство. 2. Господарство Давньої Месопотамії. 3. Релігійні вірування народів Давньої Месопотамії. 4. Культура Стародавньої Месопотамії.
С312 "Давня Месопотамія (Частина II)" (денна)   1. Суспільний устрій Вавилонського царства. 2. Господарство і матеріальний побут населення. 3. Релігійно-міфологічні уявлення. 4. Писемність і література. 5. Монументальна архітектура Давньої Месопотамії.
Тема 11. Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу
Лк11 "Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу" (денна)   1. Джерела зі стародавньої історії регіону. 2. Хеттське царство. 3. Фрігійське та Лідійське царства. 4. Урарту.
С313 "Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу" (денна)   1. Хеттське царство. 2. Господарство, суспільство і культура хеттів. 3. Фригія і Лідія. 4. Господарство, суспільство та культура Фригії і Лідії. 5. Ванське царство. Соціально-економічний і культурний розвиток Урарту.
Тема 12. Східне Середземномор'я в Стародавню добу
Лк14 "Східне Середземномор'я в Стародавню добу" (денна)   1. Джерела зі стародавньої історії регіону. 2. Фінікія та Сирія. 3. Палестина в Стародавню добу. 4. Культура давнього населення Східного Середземномор'я.
С314 "Східне Середземномор'я в Стародавню добу" (денна)   1. Старозавітна Біблія як джерело з історії регіону. 2. Етнічний склад населення Східного Середземномор'я в давнину. 3. Давні фінікійці. 4. Фінікійська колонізація Середземномор'я. Карфаген. 5. Іудейсько-Ізраїльське царство за царів Давида і Соломона.

Тема 13. Давній Іран і Середня Азія
Лк13 "Давній Іран і Середня Азія" (денна) 1. Джерела зі стародавньої історії регіону. 2. Елам. Мідія. Перська імперія. 3. Парфянське і Кушанське царства. Створення держави Сасанідів. 4. Релігія і культура давніх іранців.
С315 "Давній Іран і Середня Азія" (денна) 1. Елам. 2. Мідія. 3. Держава Ахеменідів. 4. Господарство та суспільство Давньої Персії. 5. Зороастризм. «Авеста». 6. Культура Давньої Персії.
Тема 14. Давня Індія
Лк14 "Давня Індія" (денна) 1. Джерела, хронологія та періодизація історії Давньої Індії. 2. Доведійський і ведійський період індійської історії. 3. Магадхо-Маурійська епоха. 4. Кушано-Гуптська доба. 5. Релігії і культура давньоіндійського суспільства.
С316 "Давня Індія" (денна) 1. Зародження цивілізації у Давній Індії. 2. Імперія Маур'їв. 3. Імперія Гуптів. 4. Давньоіндійське суспільство.
С317 "Давня Індія: духовне життя і культура" (денна) 1. Особливості давньоіндійських світогляду. 2. Ведійська релігія. 3. Джайнізм. 4. Ранній буддизм. 5. Буддизм махаяни. 6. Індуїзм.
Тема 15. Давній Китай
Лк15 "Давній Китай" (денна) 1. Джерела, хронологія та періодизація історії Давнього Китаю. 2. Держави Шан-Інь, Західного і Східного Чжоу. 3. Імперії Цінь, Західна та Східна Хань. 4. Філософсько-етичні вчення та культура давньокитайського суспільства.
С318 "Давній Китай" (денна) 1. Найдавніші китайські держави: Шан-Інь, Західне і Східне Чжоу. 2. Правління Цінь Шихуанді (імперія Цінь). 3. Правління Лю Бана та його нащадків (імперія Західної Хань). 4. Суспільно-політичні вчення Давнього Китаю. 5. Давньокитайська культура.
С319 "Давній Китай: духовне життя" (денна) 1. Релігійно-міфологічний світогляд стародавніх китайців. 2. Конфуціанство. 3. Моїзм. 4. Легізм. 5. Даосизм.
Тема 16. Давня Японія
Лк16 "Давня Японія" (денна) 1. Джерела з історії Давньої Японії. 2. Рання Японія і епоха дзьомон. 3. Експансія ямато і епоха яйої. 4. Перехід до доби кофун. 5. Релігійні вірування та культура Давньої Японії.

С320 "Давня Японія" (денна)   1. Етнічний склад Японії епохи дзьомон. 2. Вторгнення ямато (вадзін). Початок епохи яйої. 3. Формування японської державності. Правління Хіміко (чифдом Яматай). 4. Соціокультурний розвиток Давньої Японії.
Тема 17. Вступ. Теоретико-методологічні засади історії Античності
Лк17 "Вступ. Теоретико-методологічні засади історії Античності" (денна)   Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Джерела вивчення й історіографія. Особливості становлення й розвитку Античного світу.
С321 "Вступ до історії Античності" (денна)   Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія. Особливості становлення й розвитку Античного світу.
Тема 18. Крито-Мікенський (догомерівський) період
Лк18 "Крито-Мікенський (догомерівський) період" (денна)   Критське суспільство у III- початку II тис. до н.е. Розквіт Критського царства у II тис. до н.е. Культура стародавнього Криту. Ахейська Греція й формування Мікенської культури.
С322 "Крито-Мікенський (догомерівський) період" (денна)   Критське суспільство в XXVIII-XVIII ст. до н.е. Розквіт Критського царства (XVIII-XV ст. до н.е.). Вторгнення ахейців. Формування мікенської цивілізації. Мікенська культура.
Тема 19. Гомерівський період. Архаїчна та класична Греція (VIII-VI ст. до н.е.)
Лк19 "Гомерівський період. Архаїчна та класична Греція (VIII-VI ст. до н.е.)" (денна)   Господарський розвиток, органи управління й соціальна структура в Гомерівський період. Соціально-економічний та політичний розвиток. Формування полісного устрою. Велика грецька колонізація.
С323 "Гомерівський період." (денна)   Характеристика джерельної бази. Поєми Гомера. Господарський розвиток. Органи управління й соціальна структура.
С324 "Архаїчна та класична Греція (VIII-VI ст. до н.е.)" (денна)   Соціально-економічний та політичний розвиток. Формування полісного устрою. Велика грецька колонізація.
Тема 20. Піднесення Афін
Лк20 "Піднесення Афін" (денна)   Соціально-економічний розвиток Греції: класичне рабство, ремесла, торгівля. Формування Афінської демократії (реформи Тезея, Солона, Клісфена). Політичний та соціальний лад. Правова та судова система.

Лк21 "Піднесення Афін" (денна) Греко-перські війни і їх значення.
С325 "Піднесення Афін" (денна) Соціально-економічний розвиток Греції в V ст. до н.е. (класичне рабство, ремесла, торгівля). Формування Афінської держави. Реформи Тезея, закони Драконта, діяльність Солона й Клісфена. Політичний та соціальний лад Афін в V ст. до н.е. Греко-перські війни і їх значення.
Тема 21. Стародавня Спарта
Лк22 "Стародавня Спарта" (денна) Виникнення Спартанської держави. Закони Лікурга. Особливості політичного й соціального ладу. Зовнішня політика Спарти. Утворення Пелопонеського союзу. Пелопонеська війна та її підсумки. Криза й занепад полісної системи Греції в IV ст до н.е.
С326 "Стародавня Спарта" (денна) Виникнення Спартанської держави. Особливості політичного й соціального ладу. Зовнішня політика Спарти. Утворення Пелопонеського союзу. Пелопонеська війна та її підсумки. Криза й занепад полісної системи Греції в IV ст до н.е.
Тема 22. Піднесення Македонії. Греко-македонська експансія на Схід
Лк23 "Піднесення Македонії. Греко-македонська експансія на Схід" (денна) Фракійські племена. Піднесення Македонії за Філіппа II. Початок завоювань. Встановлення македонської гегемонії в Греції. Походи Олександра Македонського. Формування імперії. Суть епохи Еллінізму, періодизація. Елліністичні держави.
С327 "Піднесення Македонії. Греко-македонська експансія на Схід" (денна) Піднесення Македонії за Філіппа II. Початок завоювань. Походи Олександра Македонського. Формування імперії. Суть епохи Еллінізму, періодизація. Елліністичні держави (Єгипет Птолемеїв, держава Селевкідів, Македонія, Пергам, Понтійське царство).
Тема 23. Культура Стародавньої Греції
Лк24 "Культура Стародавньої Греції" (денна) Загальні риси й особливості грецької культури. Релігія і міфологія. Розвиток науки й техніки. Література і театр. Архітектура й образотворче мистецтво.
С328 "Культура Стародавньої Греції" (денна) Загальні риси й особливості грецької культури. Релігія і міфологія. Розвиток науки й техніки. Література і театр. Архітектура й образотворче мистецтво.
Тема 24. Виникнення Риму. Царський період

Лк25 "Виникнення Риму. Царський період" (денна)   Джерела та періодизація історії Стародавнього Риму. Природно-кліматичні умови та населення давньої Італії (етруски, італіки, грецька колонізація). Царський період римської історії. Реформи Сервія Тулія.
С329 "Виникнення Риму. Царський період" (денна)   Джерела та періодизація історії Стародавнього Риму. Природно-кліматичні умови та населення давньої Італії. Греки в Італії та Сицилії. Етруски: походження, суспільно-політичний устрій, культура. Царський період римської історії. Реформи Сервія Тулія.
Тема 25. Римська республіка
Лк26 "Римська республіка" (денна)   Боротьба патриціїв і плебеїв. Утвердження республіки. Політичний та суспільний устрій республіканського Риму. Закони XII таблиць. Об'єднання Італії під владою Риму.
С330 "Римська республіка" (денна)   Боротьба патриціїв і плебеїв. Утвердження республіки. Політичний та суспільний устрій республіканського Риму. Закони XII таблиць. Об'єднання Італії під владою Риму.
Тема 26. Експансія Риму у Середземномор'ї у III-II ст. до н.е. та її наслідки
Лк27 "Експансія Риму у Середземномор'ї у III-II ст. до н.е. та її наслідки" (денна)   Пунічні війни: причини, хід, наслідки. Війни з еліністичними державами. Соціально-економічний розвиток Римської республіки в II-I ст. до н.е. Реформи братів Гракхів: причини, суть, наслідки.
С331 "Експансія Риму у Середземномор'ї у III-II ст. до н.е. та її наслідки" (денна)   Пунічні війни: причини, хід, наслідки. Війни з еліністичними державами. Соціально-економічний розвиток Римської республіки в II-I ст. до н.е. Реформи братів Гракхів: причини, суть, наслідки.
Тема 27. Криза й падіння республіки
Лк28 "Криза й падіння республіки" (денна)   Реформи Гая Марія. Диктатура Сули. Повстання Спартака: причини, хід, наслідки. Громадянські війни. Перший триумвірат. Другий триумвірат. Падіння республіки.
С332 "Криза й падіння республіки" (денна)   Реформи Гая Марія. Диктатура Сули. Повстання Спартака: причини, хід, наслідки. Громадянські війни. Перший триумвірат. Другий триумвірат. Падіння республіки.
Тема 28. Римська імперія в період принципату I-III ст.

Лк29 "Римська імперія в період принципату I-III ст." (денна) Зміни в політико-правовій сфері. Суть принципату. Соціально-економічні процеси. Внутрішня і зовнішня політика Октавіана Августа. Римська імперія за наступників Октавіана (I ст. н.е.).
С333 "Римська імперія в період принципату I-III ст." (денна) Зміни в політико-правовій сфері. Суть принципату. Соціально-економічні процеси. Внутрішня і зовнішня політика Октавіана Августа. Римська імперія за наступників Октавіана (I ст. н.е.)
Тема 29. «Золота доба» Римської імперії (II ст.)
Лк30 "«Золота доба» Римської імперії (II ст.)" (денна) Династія Антонінів. Правління Траяна. Зміни у внутрішній і зовнішній політиці при Андріані. Правління Антоніна Пія, Марка Аврелія і Коммода.
С334 "«Золота доба» Римської імперії (II ст.)" (денна) Династія Антонінів. Правління Траяна. Зміни у внутрішній і зовнішній політиці при Андріані. Правління Антоніна Пія, Марка Аврелія і Коммода.
Тема 30. Пізня Римська імперія (домінат)
Лк31 "Пізня Римська імперія (домінат)" (денна) Криза Римської імперії у III ст. Встановлення домініату. Реформи Діоклетіана. Правління Константина і його нащадків в IV ст. Падіння Західної Римської імперії.
С335 "Пізня Римська імперія (домінат)" (денна) Криза Римської імперії у III ст. Встановлення домініату. Реформи Діоклетіана. Правління Константина і його нащадків в IV ст. Падіння Західної Римської імперії.
Тема 31. Культура Риму
Лк32 "Культура Риму" (денна) Етапи розвитку та особливості римської культури. Релігія і традиції давніх римлян. Походження і рання історія християнства.
С336 "Культура Риму" (денна) Етапи розвитку та особливості римської культури. Релігія і традиції давніх римлян. Походження і рання історія християнства. Розвиток архітектури і мистецтва. Література, освіта й наука.

9. Стратегія викладання та навчання

9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Навчання на основі досліджень (RBL)
МН1	Лекції-візуалізації

МН2	Проблемні лекції
МН3	Проблемний семінар
МН4	Круглий стіл

Лекції надають студентам теоретичну основу знань про преісторію та історію країн Стародавнього Сходу. Лекції доповнюються семінарськими заняттями, які надають студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практичних прикладах. Демонстрація презентацій передбачає ідентифікацію студентами подій, явищ, процесів, пам'яток культури, історичних діячів. Самостійному навчанню сприятиме підготовка до лекцій, семінарських занять, а також групова робота над завданнями та проблемні обговорення, під час яких студенти розвиватимуть навички комунікативного спілкування, критичного та аналітичного мислення, синтезу навчальної теорії та практичних дій.

- участь в груповій роботі; - участь в конкурсах, олімпіадах, наукових симпозіумах тощо; - критична оцінка літератури; - виконання творчих завдань.

9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка курсової роботи
НД1	Конспектування
НД2	Підготовка до семінарського заняття
НД3	Підготовка до поточного та підсумкового контролю
НД4	Написання реферату

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МФО1 Опитування та усні коментарі викладача за його результатами	В ході проведення семінарського заняття викладач проводить опитування згідно плану заняття. В ході розгляду питання викладач може ставити додаткові проблемні або уточнюючі запитання та/або коментувати судження сформульовані здобувачем.	1-16	згідно розкладу
МФО2 Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань	Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань	1-16	згідно розкладу
МФО3 Захист презентацій та рефератів	Захист презентацій та/або рефератів	8, 16	Інтерактивно

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Опитування	Проблемне навчання передбачає послідовні й цілеспрямовані пізнавальні завдання, які студенти розв'язують під керівництвом викладача. Обговорення завдань має методолгічно-практичний характер і потребує роздумів, викликає в здобувачів пізнавальний інтерес, спирається на попередній досвід.	8, 16	Інтерактивно
МСО2 Написання та захист курсової роботи	Отримання практичного та теоретичного досвіду роботи з документацією та інформаційними джерелами	атестаційний тиждень	консультації з керівником
МСО3 Підсумковий контроль: екзамен	Застосування лекційних теоретичних та практичних знань в підготовці до екзамену. Мета – контроль ефективності засвоєння знань, умінь, навичок, повторення вивченого. Цей вид навчання орієнтує на репродуктивне засвоєння знань, умінь і навичок.	згідно розкладу	згідно розкладу
МСО4 Оцінювання письмових робіт	Оцінювання письмових робіт	8, 16	через особистий кабінет

МСО5 Реферат (підготовка, презентація, захист)	Реферат (підготовка, презентація, захист)	8, 16	Через особистий кабінет
МСО6 Звіт за результатами виконання практичних робіт	Звіт за результатами виконання практичних робіт	8, 16	через особистий кабінет

Контрольні заходи:

		Максимальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
Перший семестр вивчення		100 балів	
МСО1. Опитування		40	
	усне опитування	40	Ні
МСО4. Оцінювання письмових робіт		40	
	Додатковий семестровий контроль	40	Ні
МСО5. Реферат (підготовка, презентація, захист)		10	
		10	Ні
МСО6. Звіт за результатами виконання практичних робіт		10	
	Звіт-конспект	10	Ні
Другий семестр вивчення		100 балів	
МСО1. Опитування		50	
		50	Ні
МСО3. Підсумковий контроль: екзамен		40	
	Підсумкове тестування	40	Ні
МСО6. Звіт за результатами виконання практичних робіт		10	
		10	Ні

Курсова робота:

		Максимальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
Другий семестр вивчення		100 балів	
МСО2. Написання та захист курсової роботи		100	
		100	Ні

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі усних і письмових опитувань та індивідуальних презентацій. Всі роботи повинні бути виконані самостійно. Після вивчення дисципліни проводиться додатковий семестровий контроль, який проводиться в письмовій формі.

Роботи, які здаються з порушенням строків без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Робота виконана не з дотриманням вимог повертається на доопрацювання.

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди
ЗН2	Графічні засоби (малюнки, креслення, географічні карти, схеми, плакати тощо)
ЗН3	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН4	Інформаційно-комунікаційні системи

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Методичні вказівки до практичних занять і питання для самостійної роботи з курсу «Історія Стародавнього світу»: у двох частинах / укладач В. М. Король. Суми : Сумський державний університет, 2023. Частина 1. 51 с.
2	Методичні вказівки до практичних занять і питання для самостійної роботи з курсу «Історія первісного суспільства і Стародавнього Сходу» / укладач В. М. Король. – Суми : Сумський державний університет, 2020.
3	Рижева Н. О., Горбенко К. В., Кузовков В. В. Історія Стародавнього Сходу: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2019. 247 с.
4	Тестові завдання з курсу «Історія первісного суспільства та Стародавнього Сходу» / укладач В. М. Король. Суми : Сумський державний університет, 2023. 29 с.
Допоміжна література	

1	Баженов О. Л. Історія первісного суспільства : навч.-метод. посібник для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2014.
2	Баженов О. Л. Історія первісного суспільства : практикум. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2015. 124 с
3	Болдирев Р. В. Давні писемності Близького Сходу (Месопотамське письмо. Єгипетська ієрогліфіка. Індоевропейські лексичні єгиптизми) // Наукові студії – ХХІ. Філософія. Філологія. Педагогіка. Економіка. 2015. Т. 7, вип. 5. С. 245–279.
4	Голованов С.О. Історія Стародавнього світу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. Т. 1 // Всесвітня історія : в 5 т. К. : Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2016. 472 с.
5	Жиленко І. Р. Стародавній світ: зародження медійних явищ : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2016. 159 с.
6	Помогайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу : підручник. Київ : Академвидав, 2015. 144 с.
7	Шама О. І. Хрестоматія з історії Стародавнього Сходу: посібник для студентів історичного факультету. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014.
8	Історія первісного суспільства : навч. посібник для студентів історичного факультету / уклад.: А.В. Шауренко, О.В. Барвінок. Умань : Візаві, 2017. 178 с.
9	Тураєв Б. Історія Стародавнього Сходу. Вид. 2-ге. Київ: Вид. О. Філюк, 2017. 330 с.
10	5143 Методичні вказівки до проведення практичних занять і питання до самостійної роботи з курсу «Історія античності». Суми : Сумський державний університет, 2021. 39 с.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
1	Тарасенко М. О. Ушебті Панефернефера з колекції Полтавського краєзнавчого музею // Археологія. 2020. № 3. С. 24-39. DOI: https://doi.org/10.15407/archaeologyua2020.03.024 .
2	Farris W. Daily life and demographics in Ancient Japan. Michigan: University of Michigan Press, 2020. 138 p. URL: https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/41812 .

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Програма навчальної дисципліни	Усього годин	Навчальна робота, аудиторних годин				Самостійна робота здобувача вищої освіти за видами, годин					
			Усього, ауд. год.	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Усього, год.	Самостійне опрацювання матеріалу	Підготовка до практичних занять	Підготовка до лабораторних робіт	Підготовка до контрольних заходів	Виконання самостійних позааудиторних завдань
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
денна форма навчання												
Модуль 1. Преісторія												
1	Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
2	Первісний антропогенез	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
3	Первісне господарство	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
4	Первісний соціогенез	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
5	Духовна культура первісної доби	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
6	Зародження цивілізації	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
Модуль 2. Історія Стародавнього Сходу												
1	Давній Єгипет (Частина I)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
2	Давній Єгипет (Частина II)	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
3	Давня Месопотамія (Частина I)	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
4	Давня Месопотамія (Частина II)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
5	Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
6	Східне Середземномор'я в Стародавню добу	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
7	Давній Іран і Середня Азія	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
8	Давня Індія	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
9	Давній Китай	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
10	Давня Японія	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
Модуль 3. Історія Античності												
1	Вступ. Теоретико-методологічні засади історії Античності	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
2	Крито-Мікенський (догомерівський) період	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
3	Гомерівський період. Архаїчна та класична Греція (VIII-VI ст. до н.е.)	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
4	Піднесення Афін	7.5	6	4	2	0	1.5	1	0.5	0	0	0
5	Стародавня Спарта	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
6	Піднесення Македонії. Греко-македонська експансія на Схід	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
7	Культура Стародавньої Греції	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
8	Виникнення Риму. Царський період	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
9	Римська республіка	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
10	Експансія Риму у Середземномор'ї у III-II ст. до н.е. та її наслідки	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
11	Криза й падіння республіки	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
12	Римська імперія в період принципату I-III ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
13	«Золота доба» Римської імперії (II ст.)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
14	Пізня Римська імперія (домінат)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
15	Культура Риму	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
Контрольні заходи												
1	диференційний залік	6	0	0	0	0	6	0	0	0	6	0
2	екзамен	30	0	0	0	0	30	0	0	0	30	0
Індивідуальні завдання												
1	курсowa робота	30	0	0	0	0	30	0	0	0	0	30
2	інші індивідуальні завдання	64	0	0	0	0	64	0	0	0	0	64
<i>Всього з навчальної дисципліни (денна форма навчання)</i>		<i>300</i>	<i>136</i>	<i>64</i>	<i>72</i>	<i>0</i>	<i>164</i>	<i>16</i>	<i>18</i>	<i>0</i>	<i>36</i>	<i>94</i>

	РЕГЛАМЕНТ ДИСЦИПЛІНИ «Історія Стародавнього Світу» Ступінь вищої освіти Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-ЕНЕА – перший цикл Спеціальність: освітня програма 014 Середня освіта: Середня освіта (Історія) Рік навчання 2024 Тривалість два семестри Форма навчання денна Мова викладання українська
Викладач(і)	Нестеренко Вадим Анатолійович, Король Віталій Миколайович
Контактна інформація викладача	e-mail: history@yur.sumdu.edu.ua тел. 066-99-64-911
Час та місце проведення консультацій	Щовівторка 15:00 - 16:00, ауд. Н-213
Посилання на освітні платформи для онлайн занять	https://mix.sumdu.edu.ua/study/course/7471
Посилання на силабус в каталозі курсів	https://pg.cabinet.sumdu.edu.ua/report/course/8d846c4c0adff4dc9d279e022c12b37a4575212
Засоби зворотного зв'язку із групою щодо отримання та опрацювання виданих матеріалів	e-mail: v.korol@yur.sumdu.edu.ua тел. 066-99-64-911

ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо академічної доброчесності

Всі роботи, визначені регламентом, повинні бути виконані здобувачем самостійно. Під час виконання письмового модульного або підсумкового контролю списування заборонене. Роботи здобувача вищої освіти не повинні містити плагіату, фактів фабрикації та фальсифікації списування. Всі письмові роботи проходять перевірку унікальності з наступним аналізом викладачем результатів перевірки з метою визначення коректності посилань на текстові та ілюстративні запозичення.

Під час вивчення дисципліни неприпустимими також є інші прояви академічної недоброчесності, перелік яких визначено Кодексом академічної доброчесності університету.

У разі, якщо викладачем виявлено порушення академічної доброчесності з боку здобувача вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни, викладач має право вчинити одну з наступних дій:

- знизити на величину до 40% включно кількість балів, отриманих при виконанні завдання на практичному занятті;
- надати рекомендації щодо доопрацювання обов'язкового домашнього завдання із зниженням підсумкової кількості отриманих балів на величину 25% включно;
- не зараховувати обов'язкове домашнє завдання без надання права його перероблення;
- призначити перескладання письмового модульного або підсумкового контролю із зниженням

підсумкової кількості отриманих балів на величину до 15% включно;
- відмовити в перескладанні письмового модульного або підсумкового контролю.

Політика щодо використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань навчальної дисципліни

Політика використання інструментів штучного інтелекту (ChatGPT, Tome тощо) оголошується викладачем на початку курсу.

Заборонено використовувати інструменти штучного інтелекту для підготовки робіт, визначених силабусом та регламентом навчальної дисципліни.

Несанкціоноване використання інструментів штучного інтелекту є порушенням академічної доброчесності.

Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу

При використанні здобувачами освіти матеріалів з джерел відкритого доступу для підготовки робіт, визначених силабусом та регламентом навчальної дисципліни, вони обов'язково мають дотримуватись умов ліцензій Creative Commons на використання об'єктів авторського права.

Політика щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних обставин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи (завдання, презентації, реферати, контрольні роботи тощо), що були вчасно здані оцінюються згідно пункту 9.3 силабусу. Роботи, які здаються з порушенням строків без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Роботи, які виконані з недотриманням вимог повертаються на доопрацювання. Перескладання модульних контрольних робіт відбувається з дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо оскарження результатів оцінювання

Оскарженню можуть підлягати результати оцінювання з модульних та семестрових атестацій. Для цього здобувач має подати апеляцію на ім'я директора/декана у день проведення атестаційного заходу чи після оголошення результатів його складання, але не пізніше наступного робочого дня. За розпорядженням директора створюється комісія з розгляду апеляції.

За рішенням апеляційної комісії оцінка може змінюватися у разі встановлення порушень під час проведення атестацій.

Критерії оцінювання

Політика оцінювання

Методи (види) сумативного підсумкового контролю: Усне опитування – 40 балів, звіт за результатами виконання практичних робіт (звіт-конспект) – 20 балів, оцінювання письмових робіт – 40 балів. Шкала та критерії оцінювання: Усне опитування і оцінювання письмових робіт: 0-23 балів – незадовільне виконання; 24-29 балів – непогано, але зі значною кількістю помилок; 30-36 - загалом правильна відповідь з певною кількістю помилок; 37-40 – відмінне виконання завдань з незначною кількістю помилок. Звіт за результатами виконання практичних робіт: 0-11 балів – незадовільне виконання; 12-14 балів – непогано написаний звіт-конспект, але зі значною кількістю помилок; 15-18 - загалом правильні записи у конспекті з певною кількістю помилок; 37-40 – відмінне написаний конспект з незначною кількістю помилок. До підсумкового контролю у формі письмового тестування допускається студент, який набрав 35 і більше рейтингових балів, якщо менше 35 балів – отримує оцінку «незадовільно», що передбачає повторне складання або повторне вивчення курсу.